

УДК 72.013

Б. Б. Слажнєв

*аспірант кафедри теорії історії архітектури та синтезу мистецтв
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ*

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПЛАСТИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ

Анотація: стаття присвячена встановленню основних чинників формування пластики поверхні сучасних неіндивідуальних багатоповерхових житлових будинків та їх класифікації за характерними ознаками.

Нами проаналізовані та класифіковані чинники формування пластичних властивостей житла такі як: природні, функціональні, містобудівні, економічні, естетичні, соціальні, конструктивні та типологічні. В результаті вони розділені на дві групи за характерними ознаками: загальні та безпосередні. Загальні у свою чергу можна розділити на дві підгрупи: об'єктивні та суб'єктивні.

Ключові слова: пластика поверхні, неіндивідуальне житло, чинники формоутворення.

Постановка проблеми

Роль якісного багатоповерхового неіндивідуального житла в сучасному світі займає одну з головних позицій. Висотне неіндивідуальне житло сформувалось наприкінці ХІХ ст. не тільки з розвитком архітектурної теорії, але й будівельної практики, окресливши майбутню тенденцію багатоповерхового житлового будівництва. Спочатку переважно це були 3 – 5 поверхові будинки, але поступово поверховість зростала, на сьогоднішній день найвищим житловим будинком – є 76 поверховий «Infinity Tower», Дубай, його висота складає 306м. В Україні ж найвищий житловий комплекс побудовано у Києві «ЖК на Кловському спуску», 47 поверховий будинок висотою 162,6м.

Отже розвиток висотного житла є соціальним феноменом, що виник у кінці ХХ на початку ХХІ ст. Створення якісного житла, яке поєднує в собі комфорт, висотність, відповідає вимогам часу, є засобом соціальної адаптації окремої людини і суспільства загалом являє проблему ретельнішого дослідження його зовнішнього вигляду, зокрема чинників, які впливають на формування, оскільки в першу чергу оцінка якісної характеристики будівлі здійснюється за її зовнішніми ознаками.

Актуальність дослідження

Розглядаючи чинники впливу було встановлено, що зовнішній вигляд неіндивідуального житлового будинку визначають такі з них як: природні фактори, функціональні, містобудівні, економічні, естетичні, соціальні,

конструктивні, типологічні. Весь цей комплекс визначає якою буде зовнішня пластика, але на сьогоднішній день чинники формування пластики висотного неіндивідуального житла не систематизовані за наперед окресленими ознаками.

Структурування та об'єднання їх у групи дозволить зрозуміти та описати загальні властивості пластики поверхні, розглянути її у контексті сучасного розвитку науки і техніки та новітніх тенденцій у галузі житлового будівництва.

Аналіз чинників формоутворення пластичних властивостей житлових будинків має доповнити теорію дослідження житла.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій

З появою висотного житлового фонду об'єктивно виникли питання не тільки суто функціональні, але й естетичні.

Теоретичних праць, що стосуються пластики житла не багато. Дослідження пластики архітектурної форми здійснювались в кінці ХХ ст. До таких можна віднести роботи: Г. Сомова, І. Иванової, О. Габричевського, О. Тица, О. Воробйової, А. Брінкмана та інших авторів. Зазначені автори розглядали пластику архітектури, закономірності її моделювання, засоби та властивості.

Частково торкались питань пластики: Г. Лежава, О. Раппапорт, А. В. Іконников, Р. Арнхейм, К. Зигел, А. Кучмар та інших.

Більш кількісні, хоча й фрагментарні результати щодо пластики наведено в періодичних виданнях таких як: «Архітектура ССРСР», «Містобудування та територіальне планування», «Проект Россия», «Проблеми розвитку міського середовища», «Сучасні проблеми архітектури та містобудування» та ін.

Та на сьогоднішній ті проблеми пластики, що були розглянуті в ХХ ст. частково втратили свою актуальність, оскільки в кінці ХХ ст. на початку ХХІ ст. з'явилися нові архітектурні засоби і технології. Крім того вони дають лише часткове уявлення про пластику сучасних неіндивідуальних висотних житлових будинків. Відсутні дослідження які б об'єднували новітні критерій аналізу пластики сучасного житла.

Таким чином головними завданнями статті видаються дослідження чинників формування пластичних особливостей житлових будівель, які дозволять оцінити новітні якісні характеристики пластики житла, що передбачає створення відповідної класифікації.

Отже дана стаття дає уявлення щодо узагальнюючої класифікації чинників впливу.

Викладення основного матеріалу

Розглядаючи пластику поверхні висотного житла, виділимо основні умови, які впливають на її формоутворення а саме: природні, функціональні, містобудівні, економічні, естетичні, соціальні, конструктивні, типологічні.

Для систематизованого розгляду створимо їх чітку ієрархію та розділимо на групи. (рис.1) Природні фактори, функціональні, містобудівні, економічні естетичні, соціальні віднесемо до першої групи, що називається – загальні. Умовно поділимо їх на дві підгрупи: об'єктивні та суб'єктивні.

До об'єктивних чинників відносяться: функціональні, містобудівні та природні фактори.

До суб'єктивних належать: естетичні, економічні, соціальні.

Група функціональних чинників визначає специфіку, чи це буде монофункціональний житловий будинок, чи поліфункціональний, який об'єднує декілька функцій (житлову, торгову, рекреаційну...), і, виходячи з цього визначається його, типологія.

Містобудівні фактори розглядаються як чинники впливу на вигляд будівлі в контексті вже існуючої забудови, якщо така є.

Природні фактори: кліматичні, сейсмічні, вітрові, та обумовлені складним рельєфом, визначають конструктивно-просторову структуру.

Друга група називається безпосередні чинники, до них відносяться ті, які в першу чергу визначають конструктивну схему та планувальну структуру, а саме: конструктивні та типологічні.

До конструктивних належать: конструктивна схема, будівельні матеріали.

До типологічних відносяться різні типи багатоповерхових житлових будинків: галерейні, секційні, коридорні та змішаної структури.

Розглянемо докладніше як змінюється структура будинку залежно від певних чинників.

До кліматичних відносяться: температурний, вологісний режими, враховується також і рівень сонячної радіації, сезонна різниця в погоді. Всі ці умови впливають на пластику комплексно. Тобто кліматичні умови визначають типологію житла, обумовлюють розміри віконних проїм, використання елементів функціонально-конструктивної пластики (балконів, лоджій, терас).

Вітрові умови впливають на конструктивну схему прямо пропорційно висотності будинку, оскільки зі збільшенням поверховості вітровий вплив стає суттєвішим. Також вони впливають на формування загальної об'ємно-просторової композиції будівлі, оскільки вимагають врахування при проектуванні аеродинамічних чинників, а отже, безпосередньо впливають на пластику багатоповерхового житлового будинку.

Будівництво на складному рельєфі визначає конструктивну систему, планувальну структуру, а як наслідок визначає силует фасадів.

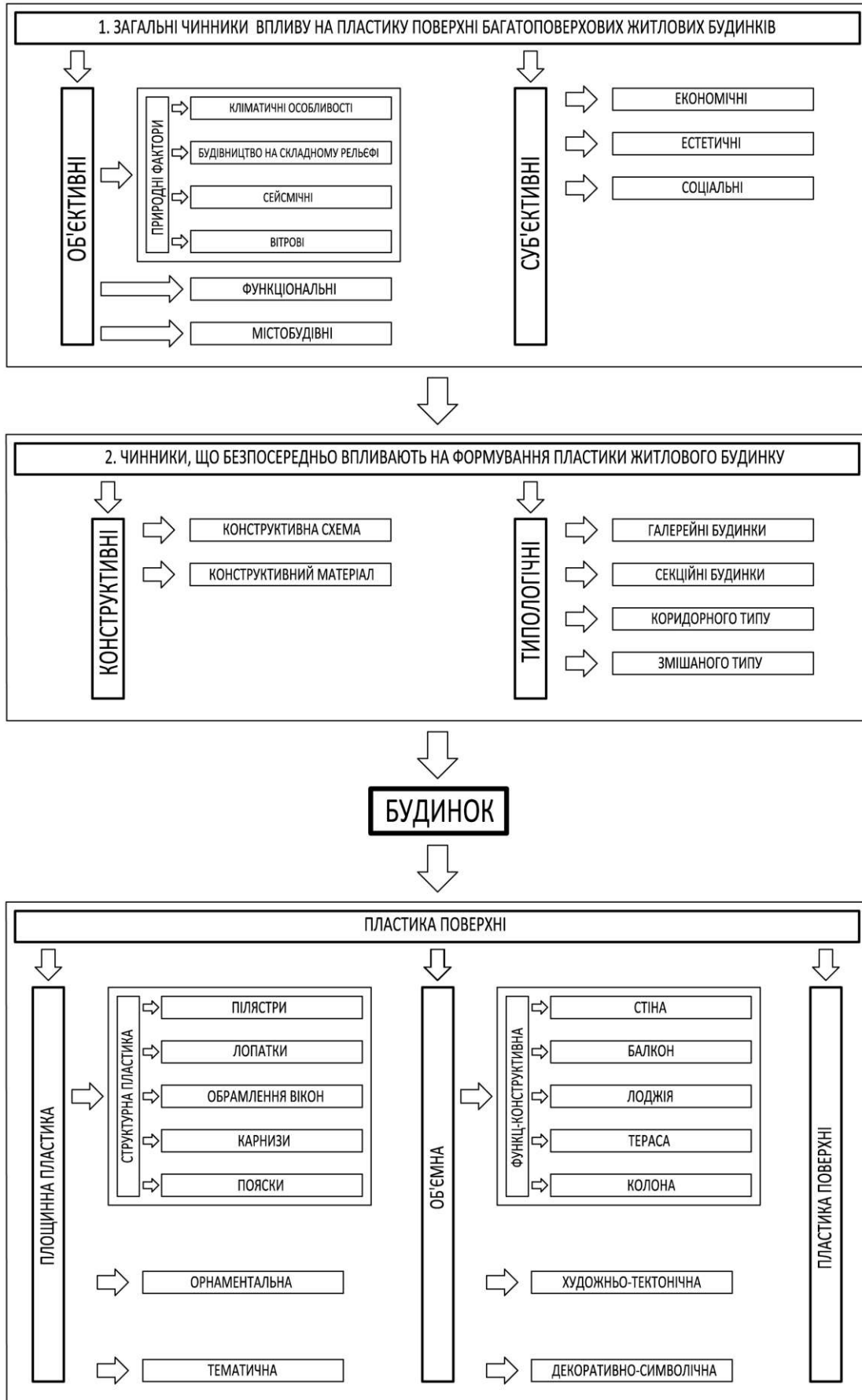

Рис. 1. Класифікація пластики поверхні та чинників впливу на неї.

Функціональні: площу житла. Вони визначають, які саме функції, крім основної житлової, будуть присутні, якщо вони потрібні (торгова, рекреаційна,...) і виходячи з цього можна зробити висновок, що вони впливають, головним чином, на типологію будинку.

Містобудівні фактори обумовлюються розміщенням ділянки під будівництво її розмірами, точками зорового сприйняття майбутнього будинку, а як наслідок впливають на його силует, використання елементів функціонально-конструктивної і декоративної пластики.

Естетика житла має глибинні національні та регіональні корені, формується через призму архітектурних стилів та течій, тому підходи до формування естетики житла також пов'язані з існуючими оціночними критеріями стилю.

Економічні фактори визначають раціональне використання матеріальних, та трудових ресурсів, спрямованих на вирішення житлового питання.

При аналізі пластики поверхні важливим є соціальний фактор, він несе в собі відображення національних, побутових та культурних традицій. Одним словом, житло – це не тільки архітектурна, функціональна, технічна, але й соціальна категорія [1]. Характер соціальних процесів визначає просторову організацію споруди або комплексу будівель, де відбувається їх перебіг [2].

Розглянемо докладніше конструктивні та типологічні чинники. Конструктивна схема може бути з несучими стінами, каркасна або змішаного виду. Найпоширенішою конструктивною схемою для багатопверхового будівництва є каркасна. Конструктивні особливості несучого остова визначають тектоніку будівлі, а вона в свою чергу, виражається в об'ємно-просторовій структурі, в крупній пластичності та деталях фасадів, в компоновці планів [3]. Наприклад, у житловому будинку з поперечними несучими стінами є можливість зміщення поверхів відносно один одного та отримання уступів, також можливе нависання одних поверхів над іншими, що дає можливість формування різних варіантів пластики. За допомогою локальних виступів та відступів можемо домогтись будь-яких вертикальних та горизонтальних членувань пластики будівлі, розміщувати в будь-якому порядку лоджії, балкони, еркери.

Використання каркасної системи та поперечних несучих стін дозволяє вільно вирішувати зовнішню поверхню будівлі.

При каркасній схемі відомі приклади, коли елементи каркаса залишаються відкритими, тим самим формуючи особливу пластику поверхні.

При розгляді чинників, обумовлених конструктивним матеріалом, треба зазначити, що безпосереднього впливу на пластику вони не мають. Будівельний матеріал перебуває в нерозривному зв'язку з конструктивною схемою.

Типологічні фактори впливають на загальні категорії будинку, такі як: силует, об'ємно-просторова структура.

Висновки

На пластику багатоповерхового житлового будинку впливають дві групи факторів, які систематизовані за пріоритетністю. До першої групи, яка називається «загальні чинники впливу на пластику поверхні багатоповерхових житлових будинків», відносяться загальні чинники, що діють на формоутворення пластики. Ця група розбита на дві підгрупи: об'єктивні та суб'єктивні умови. До підгрупи об'єктивних належать: функціональні, містобудівні та природні фактори. До суб'єктивних чинників: економічні, естетичні, соціальні.

До другої групи входять фактори, що визначають, який вигляд матиме пластика житлового будинку. Вона має назву «чинники, що безпосередньо впливають на формування пластики житлового будинку» і включає конструктивні та типологічні. Конструктивні поділяються на конструктивну схему та будівельний матеріал. Типологічні співвідносяться з типом будинку: галерейного типу, коридорний, секційний та змішаної структури.

Отже, пластичні особливості будинку визначаються багатьма умовами, що змінюються в залежності від місця, часу та соціальних критеріїв.

Перспективи використання наукових результатів

Результати дослідження, у цілому, мають практичну та теоретичну цінність як для проектних робіт так і для майбутніх наукових досліджень, а також можуть використовуватись у навчальному процесі. Отримані результати будуть доцільні при підготовці завдань на проектування та розробці проектів житлової архітектури.

Використана література

1. Карташова К. К. Формирование архитектурно-планировочной структуры городского жилища на социально-демографической основе: Автореф. на соиск. уч. степ. д-ра арх-ры. – М., 1985.
2. Иконников А. В. Эстетические проблемы массового жилищного строительства. – Ленинград: Издательство литературы по строительству, 1966. – с. 7.
3. Лисицин М. В., Пронин Е. С. Архитектурное проектирование жилых зданий. – Москва: Архитектура-С, 2006. – с. 42.
4. Тимофієнко В. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття. – К.: Головкинвархітектура, 2002. – с. 331.
5. Тиц А. А., Воробьева Е. В. Пластический язык архитектуры. – Москва: Стройиздат, 1986.

Аннотация

Статья посвящена установлению основных факторов формирования пластики поверхности современных неиндивидуальных многоэтажных жилых домов и их классификации по характерным признакам.

Нами проанализированы и классифицированы факторы формирования пластических свойств жилья такие как: природные, функциональные, градостроительные, экономические, эстетические, социальные, конструктивные и типологические. В результате они разделены на две группы по характерным признакам: общие и непосредственные. Общие в свою очередь можно разделить на две подгруппы: объективные и субъективные.

Ключевые слова: пластика поверхности, неиндивидуальное жилье, факторы формообразования.

Annotation

The article is devoted to the major factors of shaping of the plastic of non-individual modern apartment buildings surfaces and their classification characteristics.

We have analyzed and classified the factors of forming plastic housing properties such as natural, functional, urban, economic, aesthetic, social, structural and typological. As a result, they are divided into two groups according to their characteristic features: general and direct. General, in turn, can be divided into two groups: objective and subjective.

Keywords: plastic surface, non-individual apartment buildings, factors of forming.

УДК 725.513.012.

К. В. Чернявський,
канд. мист., доцент

*Київського національного університету
технологій та дизайну (м. Київ)*

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ КЕРАМІКИ В АРХІТЕКТУРІ ГРОМАДСЬКИХ СПОРУД

Анотація: в статті розглядаються історичні передумови використання засобів архітектурно-художньої кераміки в архітектурі громадських будівель від періоду неоліту та ранньокласових держав Давнього Сходу до епохи Відродження та розквіту стилю модерн в західній Європі.

Ключові слова: громадські споруди, палаци, архітектурно-художня кераміка, монументально-декоративне мистецтво, глазурована плитка, керамічні панно, рельєфи, кругла керамічна скульптура.